

بیماری لکه خرمایی گندم

بولتن ترویجی شماره MS-B-W4

نگارنده:

محمد علی آقاجانی و فاختک طلیعی

بخش تحقیقات گیاه پزشکی، مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان گلستان، گرگان

سایر اسامی بیماری:

لکه برگگی گندم، لکه برگگی زرد گندم

پراکنش:

این بیماری پراکنش جهانی دارد و در اغلب مناطق معتدله کشت گندم یافت می شود. این بیماری مهم ترین بیماری برگگی گندم بهاره و زمستانه و گندم دوروم در داکوتای شمالی (ایالات متحده امریکا) است. مطالعات شش ساله در این ایالت نشان داده است که بجز سال های خشک، این بیماری شایع ترین بیماری گندم در این ناحیه است. وقوع این بیماری از بسیاری از کشورهای اروپایی، آسیایی و برخی از کشورهای آفریقایی گزارش شده است. بر اساس گزارش IMI، این بیماری در سال ۱۳۷۱ از ایران گزارش شده است. فروتن و همکاران (۱۳۷۴) این بیماری را برای نخستین بار از مزارع گندم استان مازندران گزارش نمودند.

عامل بیماری:

قارچ *Drechslera tritici-repentis* از گروه قارچهای ناقص با شکل جنسی *Pyrenophora tritici-repentis* از گروه آسکومیستها

علامه:

علامه اولیه بیماری (شکل ۱) در اواخر زمستان و روی برگ های پایینی ظاهر می شود و در اوایل بهار به سمت بالا پیشرفت می نماید. علامه در ابتدا به صورت خال های ریز قهوه ای-خرمایی رنگ روی هر دو سطح برگ ظاهر می شود. سپس این خال ها به لکه های عدسی یا الماسی شکل به طول ۱۲-۵ میلی متر تبدیل می شوند که معمولاً حاشیه زرد رنگی اطراف آن ها مشاهده می شود. سرانجام در مرکز این لکه ها، یک لکه کوچک به رنگ قهوه ای تیره ایجاد می شود که حاصل تولید کنیدی و کنیدیوفور قارچ است (شکل ۲). این قارچ قادر به آلوده کردن سنبله ها نیز بوده، موجب بی رنگ شدن گلوم ها و دانه ها می گردد. با این که آلودگی های برگی معمولاً شایع است، اما آلودگی دانه ها در اغلب سال ها رخ نمی دهد.

اپیدمیولوژی:

سودوتس ها (اندام های تولید مثل جنسی قارچ) در هوای سرد روی بقایای گیاهی تشکیل می شوند. دمای بهینه برای تولید آسکوسپورها ۱۵ درجه می باشد. در اواخر زمستان و اوایل بهار در صورت وجود آب آزاد، آسکوسپورها با فشار از آسک ها خارج شده، توسط جریان باد در مسافت های کوتاه حرکت می نمایند. آلودگی های اولیه توسط این اسپورها و از برگ های پایین آغاز می شود. طی فصل رویشی، انتشار ثانویه آلودگی توسط باد و به وسیله کنیدی های تولید شده روی برگ های پایینی صورت می گیرد. جوانه زنی و آلوده سازی این کنیدی ها و در نتیجه توسعه بیماری، در صورت فراهم بودن دوره رطوبتی طولانی (حداقل ۱۸ ساعت باران یا شبانم) در طیف گسترده دمایی امکان پذیر می باشد که این امر منجر به توسعه شدید اپیدمی این بیماری می گردد. در ارقام حساس بروز لکه برگی های شدید زمانی رخ می دهد که دوره رطوبتی حداقل ۱۲ ساعت طول بکشد، اما در ارقام با مقاومت متوسط تا زمانی که دوره رطوبتی ۲۴-۱۸ ساعت یا بیشتر به طول نیانجامد، آلودگی صورت نخواهد گرفت. طولانی شدن دوره رطوبتی حتی در ارقام مقاوم نیز سبب تولید بیماری خواهد شد.

روشهای کنترل:

- ۱- دفن کردن بقایای آلوده گندم به وسیله شخم
- ۲- تناوب گندم با یک محصول غیر غلاتی نظیر کلزا
- ۳- سوزاندن بقایای گیاهی نیز میزان مایه قارچی را در مزرعه کاهش می دهد، اما به علت کاهش میزان مواد آلی خاک توصیه نمی شود.
- ۵- سمپاشی مزرعه با قارچکش هایی نظیر مانکوزب و تیلت در مرحله ابتدای بازشدن برگ پرچم

تصاویر بیماری

تصویر ۱- علائم اولیه بیماری لکه خرمایی روی برگ گندم

تصویر ۲- علائم پیشرفته بیماری لکه خرمایی روی برگ گندم

بولتن ترویجی مایکوسافت، کد MS-B-W4

رفرنس:

آقاجانی، م. ع. و طلیعی، ف. ۱۳۸۵. بیماری لکه خرمایی گندم. بولتن ترویجی وب سایت مایکوسافت. نشانی اینترنتی: www.mycosoft.ir/extension/MS-B-W4.pdf